

Received: 1. 12. 2018

Accepted: 5. 12. 2018

Published on-line: 15. 12. 2018

Available from: www.obranastrategie.cz

doi: 10.3849/1802-7199.18.2018.02.101-104

CABADA, Ladislav, Šárka WAISOVÁ a kol. *Bezpečnostní, zahraniční a evropská politika Visegrádské skupiny*. Praha: Togga; Vydáno ve spolupráci s Metropolitní univerzitou Praha, 2018. ISBN 978-80-7476-139-3.

Antonín Novotný^a, Richard Stojar^b

Kniha je výstupem projektu Mezinárodního visegrádského fondu „Visegrádská skupina a středoevropská spolupráce“ a výsledkem spolupráce výzkumníků ze čtyř zemí střední Evropy, kteří se dlouhodobě zabývají rozličnými aspekty regionální spolupráce v tomto regionu. Tým autorů z České republiky, Slovenska, Maďarska a Polska vedených Ladislavem Cabadou a Šárkou Waisovou z Metropolitní univerzity v Praze na 300 stranách provádí analýzu, jaké strategie a přístupy Visegrádská čtyřka a její členské státy v oblasti bezpečnostní a zahraniční politiky preferují. Dále jaká rizika vnímají jako nejvýraznější a jaké návrhy opatření a řešení společně či jednostranně prosazují. Mimo jiné je kniha dle autorů také výsledkem jejich oficiálních a méně oficiálních rozprav na téma současného a budoucího směřování visegrádské spolupráce. Kromě české verze byla publikace vydána současně i v anglické mutaci.

Kniha obsahuje celkem 2 hlavní části. První část s názvem Bezpečnostní politika V4 popisuje základní zahraničněpolitický a bezpečnostní vývoj zemí V4, bezpečnosti spolupráci, výzvy a historické zkušenosti. Dále pak úspěchy a neúspěchy bezpečnostní spolupráce včetně příležitostí. Další velkou kapitolou této části je environmentální bezpečnost a environmentální spolupráce zemí V4, kterou v této části na závěr doplňuje pasáž, osvětlující strategii kybernetické bezpečnosti zemí Visegrádské skupiny. Ve druhé části nazvané Zahraniční a evropská politika V4 jsou rozebírána témata integrace Visegrádské skupiny do evropských struktur, zahraniční politika zemí V4 vůči západnímu Balkánu a spolupráce zemí sdružených ve V4 v dalších středoevropských integračních formátech. Na závěr této části kniha popisuje anabázi hledání vlastní historické pozice států V4 v národních diskurzích o evropské integraci.

Autoři jednotlivých kapitol, Helena Bauerová (kapitola 6,7), Ladislav Cabada (kapitola 1,9), Marek Górka (kapitola 5), Christina Griessler (kapitola 8), Jaroslav Ušiak (kapitola 2,3), Šárka Waisová (kapitola 1,4) a Christopher Walsch (kapitola 10) popisují jednotlivé oblasti, přičemž používají různé výrazové prostředky. Proto také výsledný celek v některých částech nepůsobí sjednoceně nebo se vyskytují duplicity. Například kapitola popisující, povinné relokační kvóty vydané EU se vyskytuje v kapitole 6, což je kapitola *Migrační politika V4 v kontextu migrační krize* a současně také v kapitole *Visegrádská*

^a The Centre for Security and Military Strategic Studies, University of Defence, Brno, Czech Republic. antonin.novotny@unob.cz

^b The Centre for Security and Military Strategic Studies, University of Defence, Brno, Czech Republic. richard.stojar@unob.cz

skupina jako ambiciózní aktér. Je to možné pochopit, protože i když z dlouhodobého hlediska nepatřila tematika migrační politiky mezi oblasti, které by byly na platformě V4 významněji projednávány, masový příliv migrantů do Evropy přinesl téma, které všechny čtyři státy názorově sblížilo a posílilo vazby těchto čtyř střeoevropských států. I přesto, že báze V4 je často interpretována jako nezávazné fórum, téma migrace ukázalo, že diskutovaná témata a společné závěry vyplývající ze společných schůzek V4 pomáhají sjednotit sdílený názor při jednáních na úrovni EU.

Visegrádská skupina se po rozpadu sovětského bloku stala nejvýraznějším regionálním uskupením v prostoru střední Evropy. Historicky se jedná o region s mimořádnou geopolitickou senzitivitou. Státy, které patří do tohoto regionu, se po rozpadu východního blok jednoznačně vyslovily pro definitivní začlenění do západních integračních struktur a v současné době jsou pevně ukotveny v NATO a Evropské unii. Snaží se i společně čelit hrozbám a výzvám pro svou bezpečnost. Od doby založení V4 se situace v Evropě značně proměnila. Zatímco 90. léta minulého století se nesla v duchu optimismu a víze rodícího se evropského domu coby společného cíle, dnes můžeme pozorovat známky eroze vzájemné důvěry a vytváření nových dělicích čar. Je pro to mnoho důvodů a lze je spatřovat především v hospodářském vývoji a návratu geopolitiky do Evropy spolu se vznikem intenzivních válečných konfliktů v nejbližším okolí Evropské unie. Evropský integrační proces se všemi svými pozitivy je neustálý a dlouhodobý proces, který ale nelze brát jako samozřejmost. A tyto skutečnosti jsou v knize velmi dobře popsány. Od historického vývoje jednotlivých zemí střeoevropského regionu, které prošly obdobnou zkušeností, tj. transformací nedemokratických režimů a centrálně plánované ekonomiky k demokratickým státům s tržní ekonomikou, plně integrovaných do evropských struktur, až po aktuální stav jejich vzájemné kooperace.

Tento proces je vcelku podrobně ilustrován, např. vývoj ve vztahu k Polsku a aktivace článku 7 Smlouvy o EU kvůli nesouladu s tímto mechanismem ze strany Evropské komise. Přehledně jsou zpracovány ambice V4 v oblastech jejich geografických priorit, tj. vůči regionu západního Balkánu, resp. skupině zemí zařazených do programu Východního partnerství.

Důkladný a podrobný popis různých oblastí spojených s aktivitami V4 vyžadoval ze strany autorů velké úsilí, které je v knize viditelné. Svědčí o tom i seznam použité literatury, který obsahuje více jak 200 zdrojů. Rovněž predikovat budoucí vývoj Visegrádské skupiny je v současném období jistě složité. Přesto se o to autoři pokusili, a v pasáži s názvem *Příležitosti pro budoucí bezpečnostní spolupráci*, předkládají čtenáři svůj pohled na tuto problematiku. Spolupráce V4 nejen v bezpečnostní oblasti je ztížena i narůstajícím vlivem nacionalismu a posilováním extremismu v účastnických zemích. V knize je také podrobně rozebírána aktuální a stále narůstající kybernetická hrozba včetně aktuálních strategických dokumentů jednotlivých zemí k této problematice.

Škoda jenom, že kvalitu vydané knihy snižují některé chyby jak gramatické, tak vyplývající z přehlédnutí. Možná je to zapříčiněno prací v mezinárodním týmu nebo nesprávným překladem z anglického jazyka, nicméně působí to občas rušivě. Autoři se měli také více věnovat realitám, popř. adekvátním překladům do češtiny. Státní útvar, který je popisován na straně 32, *Česká a Slovenská Federální Republika* neexistoval, autoři měli nepochybně na mysli *Českou a Slovenskou Federativní Republiku* nebo v případě překladu *CI COE* se určitě nejedná o *Protizpravodajské centrum výjimečnosti*, ale

o *Kontrarozvědňé centrum výjimečnosti*. Některé používané pojmy či názvy nejsou autorským kolektivem zcela sjednoceny, v textu se tak například setkáme s oficiálním názvem organizace *Varšavská smlouva* i z hlediska českého jazyka mírně pejorativní variantou *Varšavský pakt*. A v závěrečném věcném rejstříku se objevuje pouze heslo *Varšavská smlouva*, zatímco v knize trojnásobně častěji použitý *Varšavský pakt* zde naopak zcela absentuje.

Čtenář může občas polemizovat i s některými zde prezentovanými názory. Lze například jen s velkými výhradami souhlasit s tvrzením, že *první separatistické tendence se v rámci společného státu Čechů a Slováků* objevily teprve roku 1992, neboť s výjimkou éry komunistické totality provázely československý stát po celou dobu jeho existence a v postkomunistickém období se objevily hned v roce 1990. Poměrně kontroverzně působí ojedinělý exkurz mimo areál V4 a okolí, kde autor prezentuje názor, že *vavřiny nejúspěšnějších demokratizátorů odebrané Maďarsku a Polsku* by měly být uděleny mj. Španělsku, *jehož fungující demokracie je zatím schopna bojovat s vážnou a zdlouhavou ekonomickou krizí a současně s nemenší výzvou v podobě úsilí o nezávislost autonomního Katalánska*. Pomineme-li jazyk připomínající normalizační ptydepe, je otázkou, zda by oním šampiónem demokracie měl být stát uplatňující vůči svým nenásilně jednajícím občanům masivní a neadekvátní policejní násilí s jakým se běžně nesetkáváme ani v autoritativních postsovětských režimech a jediný členský stát EU, v němž se můžeme setkat s politickými vězni a politicky motivovanými soudními procesy. To možná leckterého čtenáře napadne, že ony *demokratizační vavřiny* by si raději mohlo ponechat ono Maďarsko, které je pro změnu zatím schopno bojovat třeba s *nemenší výzvou v podobě* temných sorosovských žilek prorůstajících akademickým a veřejným životem. V tomto boji se však prozatím maďarská vládnoucí garnitura přece jen neuchyluje k použití brutálního fyzického násilí, ani k obviněním ze vzpoury, a spokojí se jen s administrativní šikanou.

Některé předkládané názory zde mohly být více rozvedeny, neboť jsou poměrně nejasné. Zmíněná rezidua Versailleského systému lze nepochybně nalézt v uvedených vztazích mezi Maďary a Slováky, ale asi jen obtížně by se hledaly mezi Čechy a Slováky, eventuálně i mezi Poláky a Litevci.

Kvalitě knihy nijak neprospívá ani občasné používání výrazně zastaralých zdrojů, používaných při charakteristice aktuálního stavu v některých kapitolách. Dnes již například úplně neplatí prezentovaný názor, že *se státy bývalého sovětského bloku potýkají se závislostí na zbrojních technologiích sovětské/ruské provenience, jež stále tvoří velkou část vybavení jejich armád*. Vzhledem k tomu, že toto tvrzení opírá autor o téměř dvacet let starý zdroj (Sarvas 1999: 99-118) je možné, že mu unikl rozsáhlý modernizační proces posledních dvou dekad a všeobecný trend orientace na domácí či západní zbrojní produkci. Čtenář tak může alespoň ocenit, že autor se svými zdroji stačil zaznamenat vstup států V4 do NATO.

Základním předpokladem úspěchu evropského integračního procesu je především aktivní a konstruktivní dialog, ochota porozumět pozicím našich partnerů a efektivní snaha o překonání potenciálních rozporů, jež se mohou objevit. V tomto smyslu kniha poskytuje výborný výchozí materiál pro všechny, kteří se chtějí dozvědět o Visegrádské iniciativě nejen novinářské informace, které provází některé události, ve kterých je V4 zainteresována. Může také pomoci pochopit některé kroky v oblasti obrany a bezpečnosti, které země Visegrádu v současnosti provádí nebo budou provádět. Jedná se například

o projekt Evropské bojové skupiny Visegrádské skupiny z roku 2016, který je někdy označován jako vlajková loď států V4 v oblasti obrany. I po více jak 25 letech své existence je Visegrádská skupina i nadále spolehlivou a konstruktivní platformou pro otevřený dialog a spolupráci při utváření společné evropské budoucnosti, obhajobě národních zájmů členských států a faktorem usilujícím o udržení silných transatlantických vztahů.

Své praktické využití tato monografie nepochybně nalezne u akademických pracovníků, politiků, novinářů a zejména studentů věnujících se politologii či mezinárodním vztahům.